

Й.В. Петро Порошенко
Президент України
Вул. Банкова 11,
Київ 01220
Україна

Брюссель, 6 квітня 2016 року

Ваша Високоповажносте!

Звертаюся до вас від імені Ради адвокатських та правничих товариств Європи (ССВЕ), що об'єднує адвокатські та правничі товариства країн-членів Європейського Співтовариства, Європейського Економічного Простору та представляє понад 1 мільйон європейських адвокатів. Окрім цього, до ССВЕ на правах спостерігачів входять представники адвокатур ще тринадцяти країн.

Варто відзначити, що термін "правник", який використовує ССВЕ відповідає терміну "адвокат", який застосовується в Україні.

Нещодавно я вже звертався до вас щодо вбивств адвокатів України та порушень їх прав. ССВЕ у своєму листі закликала вас розпочати повне та незаангажоване розслідування цих убивств з тим щоб притягнути винних до кримінальної відповідальності, як того вимагають міжнародні стандарти.

ССВЕ стало відомо від Національної асоціації адвокатів України (НААУ) про численні випадки порушень прав адвокатів в Україні. ССВЕ безумовно засуджує такі порушення та висловлює велике занепокоєння ситуацією що склалася навколо адвокатської спільноти в Україні.

Перш за все, ССВЕ підкреслює, що адвокати відіграють життєво важливу роль у відправленні правосуддя, захищають та забезпечують дотримання принципу верховенства права. Все це є центральним елементом дотримання прав людини та основоположних свобод. Цей принцип закріплений нормативними актами на рівні ЄС, широко визнаний в міжнародному праві¹ та практиці Європейського суду з прав людини. Більше того, ми акцентуємо вашу увагу, що адвокати під час надання правової допомоги чи представництва клієнта несуть обов'язки, в основі яких лежить відданість базовим цінностям професії, що включають, зокрема, професійну незалежність, право та обов'язок зберігати адвокатську таємницю. Ці базові цінності є фундаментом довіри між адвокатом та клієнтом, їх плідної взаємодії в подальшому. Це також стосується належного відправлення правосуддя, доступу до нього та права на справедливий суд, згідно вимог Європейської Конвенції з прав людини.

---

¹ Див. Базові Принципи ООН щодо ролі адвокатів, 1990 року; Рекомендацію Ради Європи №R(2000)21 Комітету Міністрів країн-членів про свободу здійснення адвокатської професії від 25 жовтня 2000 року

(1) Обшуки та виїмки

Численні випадки обшуків та виїмок, які порушують вимоги європейських та українських стандартів, були доведені до відома ССВЕ Національною асоціацією адвокатів України. ССВЕ знає про випадки проведення обшуків за відсутності адвоката та/або представника ради адвокатів регіону в порушення приписів Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”. На додачу, нам надходили звіти про те, що у деяких випадках слідчі органи вилучали всі паперові та електронні документи юридичних фірм (що перебували у користуванні різних адвокатів), незважаючи на те, що обшук стосувався лише одного адвоката. Дуже часто обшуки та вилучення проводилися без дотримання принципу конфіденційності. Більше того, запити клієнтів про допуск їх адвокатів до проведення обшуків, залишалися без уваги.

У зв'язку з цими випадками, ССВЕ звертає вашу увагу на практику Європейського суду з прав людини, що стосується обшуків робочих місць та домівок адвокатів. В цих ситуаціях Суд застосовував статтю 8 Конвенції: “Право на повагу до приватного і сімейного життя”. Суд встановив, що “обшуки мають супроводжуватися певними гарантіями” та що “життєво важливим є встановлення надійної регуляторної бази для таких гарантій” з огляду на те, що “адвокати відіграють життєво важливу роль у відправленні правосуддя та завдяки цьому виступають як посередники між сторонами та судами; найкраще це описано терміном “представники закону”². Зокрема, Суд встановив, що критично важливим є забезпечення збереження професійної таємниці при обшуку робочого місця чи помешкання адвоката та виїмці документів.³ Згадані гарантії мають попередити зловживання та самовільні дії.

ССВЕ провела дослідження щодо питання обшуку та вилучень у помешканнях адвокатів та їх офісах у 2009-2010 роках та знову у 2014. Результати дослідження показали, що обшук офісу та/або помешкання адвоката може проводитися виключно за умови суворого дотримання певних умов (наявності судового рішення про обшук, представника органу адвокатського самоврядування та ін.). Під час будь-якого обшуку має бути забезпечено збереження адвокатської таємниці. В деяких країнах обшук дозволяється виключно у випадках коли проти адвоката порушено кримінальне провадження.

ССВЕ відзначає, що Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” надає ефективні та достатні гарантії проти зловживань – наприклад, вимога наявності судового рішення про обшук, присутності самого адвоката та представника адвокатського самоврядування регіону під час обшуку, вимога

---

² Див. André and another v. France, Application no. 18603/03, 24 July 2008, point 42:

“42. Відповідно, хоча національне право може містити положення про обшуки адвокатів, такі обшуки мають здійснюватися з дотриманням певних застережних заходів. Так само, Конвенція не забороняє встановлення певних обов'язків для адвокатів, що стосуються їх відносин з клієнтами. Це стосуються, перш за все, випадків коли є належні докази вчинення адвокатом правопорушення (параграф 15, вище) чи у зв'язку з намаганням припинити певні практики (параграфи 17-18 вище). В цих випадках важливо забезпечити жорсткі юридичні рамки для вжиття таких заходів, з огляду на те що адвокати відіграють життєво важливу роль у відправленні правосуддя та можуть справедливо називатися “представниками закону” через свою особливу посередницьку роль у відносинах клієнтів та судів.”

³ Рішенням у справі Niemietz v. Germany, Application no. 13710/88, 16 грудня 1992, ЄКПЛ нагадав, що у справах щодо адвокатів, де має місце посягання на професійну таємницю, це може вплинути на належне відправлення правосуддя та права, що гарантуються Статтею 6 Конвенції (п.3 та п.7)

забезпечення дотримання професійної таємниці. Але на практиці представники влади нехтують положеннями національних та європейських стандартів.

(2) Виклик адвокатів як свідків у справах проти їх клієнтів.

Національна асоціація адвокатів України також повідомила ССВЕ про численні випадки викликів адвокатів у справах проти їх клієнтів.

У 2009-2010 роках ССВЕ провела опитування серед країн-членів щодо професійної таємниці адвокатів. Зокрема, ССВЕ мала на меті дізнатися, чи існує практика надання свідчень адвокатами проти клієнтів у країнах членах. За результатами опитування стало зрозуміло, що у переважній кількості країн адвокати не можуть та навіть зобов'язані не надавати інформацію щодо питань розкритих їм клієнтами. В деяких країнах клієнт може звільнити адвоката від обов'язку не свідчити проти нього, в деяких - адвоката можуть просити про надання свідчень щодо особливо важливих справ.

ССВЕ звертає вашу увагу на те, що статтею 23 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" забороняється вимагати від адвоката розкриття інформації що становить адвокатську таємницю. Також, адвоката не може бути допитано про таку інформацію за винятком випадку, коли клієнт, якого стосується така інформація, звільнив адвоката від обов'язку збереження адвокатської таємниці згідно положень закону.

На додачу, стаття 69(1) Кримінально-процесуального кодексу України передбачає, що адвокат не може бути допитаний що відомостей що складають адвокатську таємницю, за винятком випадку, коли клієнт звільнив адвоката від обов'язку зберігати професійну таємницю.

***

Ми надзвичайно стурбовані таким розвитком подій та значною кількістю випадків, що продовжує зростати останні два роки. Практики, до яких вдаються представники влади, ідуть у розріз з міжнародними стандартами здійснення адвокатської професії та положеннями національного законодавства. Таким чином, ми наполегливо рекомендуємо вам вжити всіх заходів для забезпечення дотримання положень міжнародного та національного права.

У світлі вищевикладеного, ССВЕ закликає вас розслідувати згадані факти та вжити всіх необхідних заходів щоб гарантувати виконання правоохоронними органами своїх функцій у повній відповідності положенням національного права та таких фундаментальних принципів як професійна таємниця та конфіденційність комунікацій адвокатів. Ми будемо надзвичайно вдячними, якщо ви повідомите нас про вжиті заходи щодо покращення ситуації що склалася навколо адвокатської спільноти та наслідки цих заходів.

Дякую вам.

З повагою,
Мішель Бенішу
Президент ССВЕ